

C-323/23. sz. ügy**Előzetes döntéshozatal iránti kérelem****A benyújtás napja:**

2023. május 25.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Oberster Gerichtshof (Ausztria)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. május 16.

Felperesek:

DS

Alperes:

Pensionsversicherungsanstalt

10 Obs 139/22x

OSZTRÁK KÖZTÁRSASÁG

OBERSTER GERICHTSHOF (LEGFELSŐBB BÍRÓSÁG, AUSZTRIA)

Az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) mint munka- és szociális ügyekben a felülvizsgálati kérelmeket elbíráló bíróság [omissis] a D* S* [omissis] felperes és a Pensionsversicherungsanstalt (nyugdíjbiztosítási intézet, Ausztria) 1021 Wien, [omissis] alperes közötti, a kompenzációs nyugdíjpótlék iránti szociális ügyi jogvitájában, a felperesnek az Oberlandesgericht Wien (bécsi regionális felsőbbbíróság, Ausztria) mint munka- és szociális ügyekben eljáró fellebbviteli bíróság 2022. szeptember 15-i (10 Rs 22/22m-62. ügyszámú), az Arbeits- und Sozialgericht Wien (bécsi szociális és munkaügyi bíróság, Ausztria) mint munka- és szociális ügyekben eljáró bíróság 2022. február 1-i (25 Cgs 60/20a-56. ügyszámú) ítéletét helybenhagyó ítélete elleni felülvizsgálati kérelme nyomán az alábbi

v é g z é s t

hozta:

A. A bíróság előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti az Európai Unió Bírósága elé:

Úgy kell-e értelmezni az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: az uniós polgárokról szóló irányelv) 7. cikkét, hogy a gazdaságilag inaktív uniós polgár nem tarthat igényt az uniós polgárokról szóló irányelv értelmében vett szociális segítségnyújtási rendszerre, ha három hónapot meghaladóan, de öt évnél rövidebb ideig tartózkodik a fogadó tagállamban, és tartózkodási jogát kizárólag a fogadó tagállamban munkavállalóként foglalkoztatott uniós polgárhoz fűződő (migráns munkavállaló) (az uniós polgárokról szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének d) pontja) házastársi minőségéből (az uniós polgárokról szóló irányelv 2. cikke 2. pontjának a) alpontja) eredezteti, de ő maga saját jogon nem rendelkezik az uniós polgárokról szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a), b) vagy c) pontja szerinti tartózkodási joggal?

[omissis] [eljárásjogi rendelkezések]

I n d o k o l á s:

I. Az eljárás tárgya és a tényállás:

- 1 DS román állampolgár. Egy román állampolgár házastársa és egy kiskorú fia van. DS 2017 nyarán érkezett Ausztriába a házastársával együtt, ahol 2017. augusztus 8. óta huzamosan él. Az átköltözés céljaként DS azt jelöli meg, hogy egészségügyi problémái miatt Ausztriában jobb orvosi ellátásban részesüljön. Több mint tíz éve kap romániai nyugdíjat (hozzávetőlegesen havi nettó 50 eurónak megfelelő összeget). DS legutóbb álláskereső volt. Ausztriában szükségletalapú minimumjuttatásban részesül.
- 2 Házastársa 2017. július 3. és 2020. április 2. között Ausztriában munkavállalóként dolgozott, és nettó 1200 és 1500 euró között keresett. Ezt követően 2020. július 13-ig munkanélküli volt (munkanélküli ellátás nélkül), majd 2020. július 14. és 2020. október 1. között ismét takarítóként dolgozott hasonló bérezéssel, és 2020. november 13. és 2020. december 20. között munkanélküli ellátást kapott. 2020. december 17. és 2021. április 1. között csekély mértékben foglalkoztatottként dolgozott. 2021. július 1-je óta ismét az első munkáltatójánál dolgozik.
- 3 DS kezdetben egy bérelt lakásban élt a házastársával és a fiával, a házastárs havonta fizette a havi mintegy 420 euró összegű bérleti díjat. A házaspár 2020 ősze óta külön él, a házasság felbontása iránti eljárás folyamatban van, de még nem zárult le. 2021. október 25. óta DS egy másik bérelt lakásban él, 2021 decembere óta nem tudja fizetni a havi 380 euró összegű bérleti díjat. DS nem

képes említésre méltó mértékben hozzájárulni a gyermek tartásához. A felesége nem ad neki pénzt a saját jövedelméből.

II. Uniós jogi alapok:

- 4 1) Az uniós polgárokról szóló irányelv:

„7. cikk Tartózkodás joga három hónapot meghaladóan

(1) Valamennyi uniós polgárt megilleti a tartózkodás joga egy másik tagállam területén három hónapot meghaladó időtartamra, ha:

a) munkavállalók vagy önálló vállalkozók a fogadó tagállamban; vagy

b) elegendő forrásokkal rendelkeznek önmaguk és családtagjaik számára ahhoz, hogy ne jelentsenek indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére tartózkodásuk időtartama alatt, és a fogadó tagállamban teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek; vagy

c) [...]; vagy

d) az a), b) vagy c) pontban meghatározott feltételeket teljesítő uniós polgárt kísérő vagy hozzá csatlakozó családtagok.

(2) [...]

24. cikk Egyenlő bánásmód

(1) A Szerződésben és a másodlagos jogban kifejezetten előírt különleges rendelkezésekre is figyelemmel, az ezen irányelv alapján a fogadó tagállam területén tartózkodó valamennyi uniós polgárt a Szerződés alkalmazási körébe tartozó területeken egyenlő bánásmód illet meg a fogadó tagállam állampolgáraival. E jog kedvezménye kiterjed azokra a családtagokra is, akik nem valamelyik tagállam állampolgárai, és tartózkodási joggal vagy huzamos tartózkodási joggal rendelkeznek. [...]"

III. A nemzeti jog:

- 5 1) Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (társadalombiztosítási törvénykönyv)

(a továbbiakban: ASVG, BGBl 1955/189):

„A kompenzációs nyugdíjpótlékra való jogosultság feltételei

292. § (1) Az öregségi nyugdíjra jogosultak, amennyiben nyugdíjuk és az egyéb forrásokból származó nettó jövedelmük, valamint a 294. § alapján tekintetbe veendő jövedelmeik összesen nem érik el a rájuk vonatkozó referenciaösszeget (293. §), e szakasz rendelkezései alapján kompenzációs nyugdíjpótlékra jogosultak, feltéve, hogy jogszerű, szokásos tartózkodási helyük belföldön van.

(2) Az (1) bekezdés szerinti jogosultság megállapításakor a közös háztartásban élő házastárs vagy nyilvántartásba vett élettárs teljes nettó jövedelmét is figyelembe kell venni figyelemmel 294. § (4) bekezdésére. [...]"

IV. A felek érvei és kérelmei

- 6 2017. december 6-án DS az alperes Pensionsversicherungsanstalt (nyugdíjbiztosítási intézet, Ausztria; a továbbiakban: PVA) fordult kompenzációs nyugdíjpótlék folyósítása iránt. A PVA a 2020. április 28-i határozatával elutasította ezt a kérelmet azzal az indokolással, hogy DS nem rendelkezik a megélhetéshez elégséges forrással ahhoz, hogy tervezett ausztriai tartózkodásának időtartamára ne kelljen sem szociális ellátást, sem kompenzációs nyugdíjpótlékot igényelnie. Ezért az országban való tartózkodása nem jogszerű.
- 7 E határozat ellen benyújtott keresetében DS a törvényes mértékű kompenzációs nyugdíjpótlék megítélését kéri. A tartózkodás jogszerűségét arra alapozza, hogy házassága érvényesen fennáll, és hogy házastársa nem önálló keresőtevékenységet folytat. A PVA azzal az ellenvetéssel élt, hogy a gazdaságilag inaktív felperes semmiképpen sem csak átmeneti pénzügyi nehézségekkel küzd, és már az ausztriai lakóhelyének létesítésekor látható volt, hogy szociális ellátást kell majd igénybe vennie. A kért kompenzációs nyugdíjpótlék több mint harmincszorosan meghaladná a romániai nyugellátását anélkül, hogy ő maga valaha is pénzügyi hozzájárulást fizetett volna az osztrák szociális rendszerbe.

V. Az eljárás eddigi menete

- 8 Az elsőfokú bíróság (Arbeits- und Sozialgericht Wien [bécsi szociális és munkaügyi bíróság]) elutasította a kereseti kérelmet, mivel a család jövedelme összességében nem elégséges a megélhetés biztosításához, így a felperes ausztriai tartózkodása nem jogszerű. A másodfokú bíróság (Oberlandesgericht Wien [bécsi regionális felsőbbbíróság]) helybenhagyta ezt az ítéletet. Azt a jogi álláspontot képviselte, hogy az uniós polgárokról szóló irányelv nem garantálja minden esetben a migráns munkavállaló házastársa számára a korlátlan hozzáférést a fogadó tagállam szociális ellátásaihoz. Az egyedi eset sajátos körülményei miatt meg kell tagadni a felperesnek mint házastársnak a tartózkodáshoz való jogát a kompenzációs nyugdíjpótléokra való jogosultsággal együtt, mert ez az osztrák szociális ellátások (joggal való visszaélészerű) kirívóan indokolatlan igénybevételeként jelentené. DS e határozat ellen az Oberster Gerichtshofhoz (legfelsőbb bíróság) nyújtott be felülvizsgálati kérelmet. Azt kéri, hogy a bíróság adjon helyt a keresetének. A PVA azt kéri, hogy a bíróság ne adjon helyt a felülvizsgálati kérelemnek.

VI. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés indokolása:

- 9 1. Az ASVG 292. §-ának (1) bekezdése a kompenzációs nyugdíjpótléokra való jogosultságot attól teszi függővé, hogy
- a nyugellátásra jogosult „jogszerű szokásos tartózkodási helye belföldön van”. Az Európai Unió Bírósága (Bíróság) a *Skalka* ítéletében [C-160/02; EU:C:2004:269]

az osztrák kompenzációs nyugdíjpótlékot a 883/2004/EK rendelet 70. cikke értelmében vett „különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásnak” minősítette (és nem a „szociális és egészségügyi támogatások” értelmében vett szociális ellátásnak). A kompenzációs nyugdíjpótlék – a Sozialgesetzbuch (társadalombiztosítási törvénykönyv; a továbbiakban: SGB) II. könyve („Hartz IV”) szerinti német alapellátásokhoz hasonlóan – a 883/2004/EK rendelet 70. cikke (2) bekezdésének c) pontjával összhangban bekerült e rendelet X. mellékletében szereplő jegyzékbe. Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata szerint azonban egy olyan ellátás, mint az osztrák kompenzációs nyugdíjpótlék, a 883/2004/EK rendelet 70. cikke értelmében vett „különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátásként” történő minősítése nem zárja ki, hogy ez az ellátás egyúttal az uniós polgárságról szóló irányelv értelmében vett szociális ellátások fogalma alá is tartozzon, így annak 24. cikke alkalmazandó (C-140/12, Brey ítélet [EU:C:2013:565]; C-333/13, Dano ítélet [EU:C:2014:2358]; C-67/14, Alimanovic ítélet [EU:C:2015:597]; C-299/14, García-Nieto és társai ítélet [EU:C:2016:114]).

- 10 2. Az Európai Unió Bíróságának állandó ítélkezési gyakorlata szerint az uniós polgárság célja, hogy a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállása legyen. Minden uniós polgár hivatkozhat tehát az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetés tilalmára (EUMSZ 18. cikk) – amelyet a 883/2004/EK rendelet 4. cikke és az uniós polgárokról szóló irányelv 24. cikke pontosít – minden olyan helyzetben, amely az uniós jog tárgyi hatálya alá tartozik. Ilyen helyzetek például az EUMSZ 21. cikke által biztosított, a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jog gyakorlása, a többek között az uniós polgárokról szóló irányelvben is meghatározott korlátozások és feltételek mellett. Ez az irányelv a fogadó tagállamban való tartózkodási jog tekintetében fokozatos rendszert írt elő, amely a huzamos tartózkodás jogához vezet (lásd: a Bíróság Ziolkowski és Szeja ítélete, C-424/10 és C-425/10, EU:C:2011:866, 38. pont; minderről legutóbb: a Bíróság Familienkasse Niedersachsen-Bremen ítélete, C-411/20, EU:C:2022:602, 28. és azt követő pontok).
- 11 3. Először is a legfeljebb három hónapos tartózkodás esetén az uniós polgárokról szóló irányelv 6. cikke a tartózkodási jogra vonatkozó feltételeket vagy formai követelményeket az érvényes személyazonosító igazolvány vagy útlevél bemutatására korlátozza. Ezen irányelv 14. cikkének (1) bekezdése fenntartja az uniós polgárok és családtagjaik tartózkodási jogát mindaddig, amíg nem jelentenek indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére (C-411/20 ítélet, 31. pont). Másodszor a három hónapot meghaladó tartózkodás esetén a tartózkodási jog gyakorlása uniós polgárokról szóló irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében foglalt feltételekhez kötött, és ezen irányelv 14. cikkének (2) bekezdése értelmében ez a jog csak akkor marad fenn, ha az uniós polgár vagy családtagjai megfelelnek e feltételeknek. Különösen az uniós polgárokról szóló irányelv (10) preambulumbekzdése világít rá arra, hogy e feltételek célja többek között annak megakadályozása, hogy az ilyen személyek ne jelentsenek indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére (C-424/10 és C-425/10 ítélet, 39. pont; Jobcenter Krefeld ítélet,

C-181/19, EU:C:2020:794, 66. pont The Department for Communities in Northern Ireland ítélet, C-709/20, EU:C:2021:602, 76. pont; ezzel szemben: Čapeta főtanácsnok Chief Appeals Officer és társai ügyre vonatkozó indítványa, C-488/21, EU:C:2023:115, 118. és azt követő pontok). Harmadszor, minden olyan uniós polgár, aki öt éven keresztül megszakítás nélkül jogszerűen tartózkodott (a Bíróság Czop és Punakova ítélete, C-147/11 és C-148/11, EU:C:2012:538) a fogadó tagállamban, huzamos tartózkodási jogot szerez, amelyhez már nem fűződik semmilyen feltétel (vö. az uniós polgárokról szóló irányelv (18) preambulumbekzdése).

- 12 4.1 Ezen ítélkezési gyakorlat fényében, amely – amennyire áttekinthető – az uniós polgárokról szóló irányelv 2. cikke (2) bekezdésének c) és d) pontjával összefüggésben értelmezett 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti ügyekre vonatkozott, az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) előtt az uniós polgárokról szóló irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontjával összefüggésben értelmezett 7. cikk (1) bekezdésének értelmezésével kapcsolatos kérdés áll, amelyet előzetes döntéshozatal céljából az Európai Bíróság elé kell terjeszteni. A Chief Appeals Officer és társai ügy (C-488/21), amelyről még nem született döntés, szintén egy női munkavállalótól eredeztetett tartózkodási jogra vonatkozik (az uniós polgárságról szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a) pontja), amelyet azonban egy egyenes ági felmenő ági rokon érvényesít (az uniós polgárságról szóló irányelv 2. cikke (2) bekezdésének d) pontja). Ebben az esetben a „családtag” minőség az uniós polgárokról szóló irányelv 2. cikke (2) bekezdése d) pontjának szövege szerint attól is függ, hogy a rokon eltartott-e (illetve a migráns munkavállalótól „függ”; lásd: Čapeta főtanácsnok indítványa, amely e rendelkezés különböző nyelvi változataira hivatkozik, C-488/21, 53. pont).
- 13 4.2 A felperes jogosan hivatkozik arra, hogy az uniós polgárokról szóló irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja és 7. cikke (1) bekezdésének a) pontja szerint minden további feltétel nélkül – különösen a tényleges eltartottság értelmében vett „függés” nélkül is – az Ausztriában migráns munkavállalóként dolgozó házastársa családtagjának kell tekinteni (Mazák főtanácsnok Ibrahim és Secretary of State for the Home Department ügyre vonatkozó indítványa, C-310/08 EU:C:2009:641, 41. pont). Ráadásul, ha a felperestől megtagadják a kompenzációs nyugdíjpótlékot, a házastársa migráns munkavállalóként a legjobb esetben is rosszabb helyzetben van, mint egy osztrák munkavállaló, akinek a házastársa kompenzációs nyugdíjpótlékot igényelhet, ami a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról szóló, 2011. április 5-i 492/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 7. cikkének megsértését jelentheti (lásd: Čapeta főtanácsnok indítványa, C-488/21, 92. pont).
- 14 4.3 Ezzel szemben azonban meg kell állapítani, hogy a fent említett ítélkezési gyakorlatban a Bíróság az uniós polgárokról szóló irányelv (10) preambulumbekzdésére hivatkozva megerősítette azt a kritériumot, amely szerint a személyek nem jelenthetnek indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére három hónapot meghaladó tartózkodás esetén sem, és csak általánosságban hivatkozott „az uniós polgárokról szóló

irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében foglalt feltételekre” (Dano ítélet, C-333/13, 71. pont). Az uniós polgárokról szóló irányelv fő célja az uniós polgárok szabad mozgásának előmozdítása; (csak) másodsorban szolgálja az uniós polgár családi életének és családjának a fogadó tagállamban való beilleszkedésének a védelmét (État belge [Tartózkodási jog családon belüli erőszak esetén] ítélet, C-930/19, EU:C:2021:657, 82. pont). A felperesnek is – az uniós polgárokról szóló irányelv elsődleges célja szerint – valójában az uniós polgárokról szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében keresőtevékenységet nem folytató uniós polgárként eredeti tartózkodási jogára kellene hivatkoznia: az uniós jog szerinti tartózkodási jog azonban a jelen esetben nem állna fenn, mivel a felperes vitathatatlanul nem rendelkezik a megélhetéshez elégséges forrással. Ennek fényében felmerül a kérdés, hogy a felperes ilyen helyzetben hivatkozhat-e pusztán a házastársa tartózkodásából levezetett tartózkodási jogra családtagként, holott a megállapítások szerint – a teljes családi jövedelem tekintetében sem – rendelkezik a megélhetéshez elégséges forrással. Ha erre igenlő válasz adandó, jogos lenne az alperes kifogása, miszerint a felperes helyzetében lévő uniós polgár a három hónapot meghaladó, de öt évet el nem érő tartózkodás alatt ugyanolyan helyzetbe kerülne, mintha már megszerezte volna a huzamos tartózkodás jogát. Az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) szerint azonban ez ellentétes lenne a Bíróság fent említett ítélkezési gyakorlatával, amely szerint minden migráns uniós polgártól megkövetelik, hogy ne rójon indokolatlan terhet a fogadó tagállam szociális rendszerére (lásd: 2004/38/EK irányelv (10) és (16) preambulumbekzdése).

VII. Az eljárás felfüggesztése:

15 [omissis]

Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság)

Bécs, 2023. május 16.

[omissis]